

מכתבים לאחי

דבר הבמאית - דפנה אנגל

"ושבו בנים לגבולם" - כך נכתב באחד השלטים שקיבלו את ילדי טהרן שהגיעו לחוף עתלית, לאחר נדודים ותלאות המלחמה והשואה באירופה.

סיפור עלייה יוצא דופן שנפרש על כארבע שנים, סיפור של עקשנות והישרדות, כדי להגיע לארצו של העם היהודי.

זכות גדולה נפלה בחלקו של התיאטרון להציג בפני הנוער בישראל את סיפורם המרתק של ילדי טהרן.

במשך שנים אספו יוצרי ההצגה חומרים עדויות ויומנים של ניצולים המתעדים את דרכם של ילדי טהרן מאז עזבו את ארצות מוצאם ועד שהגיעו לארץ ישראל. לאורך כל התחקיר הופתענו כולנו לגלות איזו יכולת הישרדות עמידה בקשיים ניתוקים ופרידות עברו על ילדים אלה בדרך הארוכה לארץ והיה ברור לכולנו שהסיפור של ילדי טהרן מתמצת בתוכו בצורה הטובה ביותר את סיפורו של העם היהודי כולו, ועוצמתו.

ראינו חשיבות גדולה במפגש של הצופים הצעירים עם הסיפור הזה שהפך לסמל לדבקות העם היהודי בהגשמת החלום הציוני.

דווקא היום יותר מתמיד, בזמן שגדל כאן דור חדש ומקסים של ילדים, נושא הפליטים תפס מקום כואב בעולם בכלל ובארץ בפרט, אנו רואים חשיבות גדולה לעצור לרגע ולהזכיר לדור הבא "מאיפה באנו, ובמיוחד לאן אנו הולכים?"

ונסיים במשפט שאומר הילד דוד גיבור המחזה לאימו בשעה שהם מסתתרים באורווה של כפריה בשם זושה שבכפר פולני:

"אני לא כמו ניקולס הסוס של זושה, אני יודע לאן אני רוצה להגיע לי יש כיוון..."

דברים אלה הנאמרים בהצגה כמו סיפורם של ילדי טהרן ככלל, ביטאו יותר מכל את כמיהתו של העם היהודי למולדת משלו.

מחזה: יאקי מחרז | עיבוד למחזה ובימוי: דפנה אנגל | עיצוב תפאורה: סשה ליסנסקי

עיצוב תלבושות: דניאלה מור | מוסיקה: ליאור רונן | תאורה: נדב ברנע

שחקנים: שלומי טפיארו • נדב לאור • מאיה מדג'ר • עודד מנסטר • אביב פנקס • נתי קלוגר

מכתבים לאחי

ההצגה מספרת את סיפורם המרגש של ילדי טהרן דרך סיפורו של הילד דוד ומשפחתו.

עם כיבוש פולין על ידי הנאצים בפרוץ מלחמת העולם השנייה, נוטשים דוד ואמו את ביתם בוורשה.

הם נאלצים להיכנס למסע מטלטל רווי פרידות ונטישות אך גם רגעים מרגשים בהם נפש האדם מתגלה במלוא עוצמתה ורגישותה.

זוהי הצגה על ניצחון הרוח ועל אמונה בתוך מסע ארוך של הישרדות...

ילדי טהרן היוו את הסנונית הראשונה לניצולי שואת יהודי אירופה אשר הגיעו לארץ ישראל בפברואר '43 והביאו בסיפורם האישי את כמיהתו של העם היהודי למולדת משלו.

מחנה הילדים היהודים בטהרן

טהרן שהייתה דאז בשליטה בריטית אישרה את הקמת המחנה העברי אשר אסף לתוכו את הילדים היהודיים שהיו מפוזרים קודם לכן בבתי היתומים הפולניים. הבוגרים שבין הפליטים (בעיקר אלה שהיו חניכי תנועות הנוער בפולין) לקחו על עצמם את ההדרכה, חלוקת המזון והטיפול בילדים הקטנים. דוד לאור (לאונברג), שבעברו היה מדריך בתנועת נוער חלוצית, התמנה למנהל המחנה.

הקשר בין הנהלת המחנה לישוב היהודי בארץ ישראל נוצר באמצעות נציגי הסוכנות היהודית בטהרן. ציפורה שרת אשר תרמה בהבאת הילדים היהודים מטהרן, נשלחה מן הארץ לעזור בארגון המחנה, בהשגחת תקציבים ובהבאת הילדים לארץ.

עליית הנוער בארץ בהנהלתה של הנרייטה סולד החלה לארגן ישובים, בתי ספר ופנימיות על מנת שיקלטו את הילדים בהגיעם ארצה.

הכנה לקראת הצפייה בהצגה:

1. מושגים חשובים ללמידה לקראת הצפייה בהצגה:

- אנטישמיות
- הסוכנות היהודית
- קיבוץ
- עליית הנוער
- שליחים

2. אישים חשובים שלקחו חלק בהבאת ילדי טהרן לארץ:

- הנרייטה סולד - אם עליית הנוער שקיבלה את קבוצת ילדי טהרן שהגיעו לארץ ישראל
- ציפורה שרת
- דוד לאור

נקודות לדיון לאחר הצפייה בהצגה:

1. האם דוד נהג נכון כשלקח את החנוכייה ברגע האחרון מבית הוריו? כיצד את/ה היית נוהג/ת?
2. מדוע אמו של דוד לא רצתה שייקח איתו את החנוכייה מביתם שבוורשה?
3. מה מסמלת החנוכייה עבור דוד? כיצד הצילה אותו לאורך כל הדרך?
4. מדוע לדעתכם דוד הסכים לוותר על החנוכייה עבור כרטיס לחם שקיבל בתמורה מהקצין הרוסי? מדוע לדעתכם הקצין הרוסי החליט לבסוף לוותר לדוד ולהחזיר לו את החנוכייה?
5. מדוע לדעתך השתוקק דוד לעלות לארץ ישראל?
6. חנה מסתירה את זהותה היהודית כדי להציל את עצמה אך דוד חושב ומתנהג אחרת ממנה:
 - כיצד את/ה היית נוהג/ת, האם כמו דוד או כמו חנה?
 - האם את/ה יכול/ה להבין מדוע חנה בחרה להסתיר את יהדותה? ומדוע בחרה בסופו של דבר להישקף?
7. מה היו תחושותיך כאשר דוד ואמו נפרדו לפני כניסתו לבית היתומים? האם היית נוהג כמותם?
8. התפאורה מוגדרת בשפה מקצועית כתפאורה "רוקדת" - מה זה אומר מבחינתך? האם הרגשת זאת? כיצד זה בא לידי ביטוי במהלך ההצגה?

23.8.1939 נחתם הסכם ריבנטרופ מולוטוב, הסכם של אי התקפה בין גרמניה לברית המועצות

01/09/1939 גרמניה הנאצית פולשת לפולין

28/09/1939 נחתם הסכם חדש בין ברית המועצות לגרמניה שקובע את הגבול בין שטחי הכיבוש של שתי המעצמות

סוף שנת 1939 החלה בריחה של יהודים משטחי פולין שנכבשים ע"י הגרמנים מזרחה אל כיוון פולין הרוסית

אביב 1940 מאות אלפי פליטים פולנים וביניהם הפליטים היהודים, מוגלים לעומק ברית המועצות לסיביר שם נאלצו לעבוד עבודות פרך בתנאים קשים של קור ורעב

22/06/1941 "מבצע ברבוסה", גרמניה תוקפת את ברית המועצות

סתיו 1941 הפליטים הפולנים וביניהם הפליטים היהודים שהוגלו לסיביר משוחררים ממחנות העבודה. הפליטים היהודים מתחילים לנדוד לכיוון דרום ברית המועצות ולאוזבקיסטן

קיץ 1942 ממשלת רוסיה מאפשרת לפליטים פולנים לצאת מגבולות ברית המועצות לאיראן. משפחות יהודיות רבות צרפו את ילדיהם לבתי יתומים פולנים שעמדו לצאת מרוסיה כדי שינצלו

ספטמבר 1942 הילדים היהודים מגיעים לטהרן ונאספים ע"י שליחים יהודים מארץ ישראל ומוקם מחנה הילדים היהודים בטהרן

02/01/1943 1,280 פליטים יהודים ובהם ילדי בית הילדים היהודי, עוזבים את טהרן

22/01/1943 הפליטים היהודים ממתינים במחנה מעבר בקראצ'י, הודו

18/02/1943 "ילדי טהרן" מגיעים לחוף עתלית ארץ ישראל

אוגוסט 1943 קבוצה שנייה של "ילדי טהרן" מגיעה לארץ דרך עירק וירדן